

HRANT DİNK VAKFI YAYINLARI

DERLEYEN: FERDA BALANÇAR

Sessizliğin Sesi

Türkiyeli Ermeniler Konuşuyor

HRANT DİNK VAKFI

Hrant Dink Vakfı, 2007 yılında yaşanan büyük acıdan sonra, benzer acıların yeniden yaşanmaması, Hrant Dink'in daha adil ve özgür bir dünyaya yönelik hayallerini, dilini ve yüreğini yaşatmak amacıyla kuruldu. Etnik, dini, kültürel ve cinsel tüm farklılıklarıyla herkes için demokrasi ve insan hakları talebi, Vakfın temel ilkesidir.

Vakf, ifade özgürlüğünün alabildiğine kullanıldığı, tüm farklılıkların teşvik edilip yaşandığı, yaşatıldığı ve çoğaltıldığı bir düzen arzular. Toprağın değil, üzerinde yaşayanların değerinin bilindiği, geçmişe ve günümüze bakışımızda vicdanın ağır bastığı bir Türkiye ve dünya için çalışır. Hrant Dink Vakfı olarak 'uğruna yaşanası davamız', diyalog, barış ve empati kültürünün hâkim olduğu bir gelecektir.

HRANT DİNK VAKFI
HRANT DINK FOUNDATION
ՀՐԱՆՏԻ ՏՈՒՆԻ ՎԱԿԲԻ

© Hrant Dink Vakfı Yayınları

Halaskargazi Cad. Sebat Apt.
No 74/1 Osmanbey, Şişli, 34371 İstanbul
T: 0212 240 33 65
F: 0212 240 33 94
info@hrantdink.org
www.hrantdink.org

Olof Palme Merkezi'nin katkılarıyla...

Derleyen

Ferda Balancar

Mülakatları Yapanlar

Altuğ Yılmaz, Burcu Becermen, Dença Kartun,
Emre Ertani, Lora Baytar, Maral Dink,
Murat Gözoğlu, Nazlı Temir, Nora Mildanoğlu,
Tabita Toparлак, Vartan Estukyan, Zeynep Ekim Elbaşı

Kapak Tasarım ve Sayfa Düzeni

Sera Dink

Kapak Fotoğrafları

Mihran Tomasyan Arşivi

Baskı

Mas Matbaacılık San. ve Tic. A.Ş.
Hamidiye Mah. Soğuksu Cad. No: 3
34408 Kağıthane / İstanbul
T: (212) 294 10 00
Sertifika No: 12055

1. Baskı: Aralık 2011, İstanbul
2. Baskı: Şubat 2012, İstanbul
3. Baskı: Kasım 2014, İstanbul

ISBN 978-605-89900-9-8

Bu kitapta kullanılan fotoğraflar, Les Arméniens a La Veille du Génocide dans l'Empire Ottoman başlıklı çalışmadan (R. H. Kevorkian, P. B. Paboudjian; ARHIS, Paris, 1992) alınmıştır.

SESSİZLİĞİN SESİ
TÜRKİYELİ ERMENİLER KONUŞUYOR

DERLEYEN: FERDA BALANCAR

ALİ BAYRAMOĞLU'NUN ÖNSÖZÜ VE
ARUS YUMUL'UN SONSÖZÜYLE

SESSİZLİĞİN SESİ
TÜRKİYE ERMENİLERİ KONUŞUYOR

İÇİNDEKİLER

Önsöz, Ali Bayramoğlu, 1

Türkiye’de Ermeni ve sanayici olmak, 5

“Ermeni’yim demeye hakkım var”, 17

“Babam Müslüman olunca annem evi terk etmiş”, 25

“Musa Dağ’da 40 Gün’ü anneannemden dinledim”, 33

“Ermeni’ysen doktor olacaksın”, 43

Malatya’da Ermeni olmak, 55

“Doğubayazıt’ta neden çok sivrisinek var, biliyor musun?”, 63

“Ancak çok yakınlarıma anlatıyorum bunları”, 71

“Kadıköylüyüm, bu şehrin parçasıyım”, 81

“1915 tarihinde kalmadı, kalmamalı da”, 89

“Bu ülkede Ermeni olmak en kötü şey”, 99

“TC vatandaşsıyım ama Türk diyemiyorum kendime”, 111

“Sadece bir kez sorun yaşadım”, 119

“Rütbelerimi sökün, ben bu gayrimüslime hayatımı veririm”, 127

“Haritayı kapan geliyor”, 137

Sonsöz, Arus Yumul, 147

Dizin, 158

ÖNSÖZ

ALİ BAYRAMOĞLU

Hrant Dink Vakfı kurulduğu günden bu yana, ismini taşıdığı Hrant Dink'in yaşamı boyunca el attığı, önem verdiği, işaret ettiği konulara yoğunlaşmaya çalışıyor. Öteki algısının normalleşmesi, Türkiye'de demokratikleşme sürecinin desteklenmesi, milliyetçilikten ve ırkçılıktan arınmış tarih çalışmaları üçlüsü, şüphe yok ki özel bir önem taşıyor.

Çünkü bellek meselesi, daha doğrusu hafıza kaybı ve hafıza kaybı politikalarının tahribatı, bu toplumun 'aşıl topuğunu' oluşturuyor. Korku, gerginlik, hastalık, kötü ruh ve bastırma, mazlum, mağdur, zalim, her insanın, hâkim ya da mahkûm her milletin içinde bu nedenle kol geziyor.

Bellek önemli mesele, çünkü bu toplumun derinlerinde kan var. On binlerce insan, gayrimüslim bu topraklardan kovulmuş, giderken mal, mülk ve can bırakmış; dahası on binlerce gayrimüslim, özellikle Ermeni kimliklerinden ötürü kırılmış. Bu toplumun uluslaşma öyküsünün, kültürden sermayeye uzanan Türkleşme sürecinin temelinde bu kanlı dinsel standardisasyon yatar.

Kıran taraf bilmek, hatırlamak istemez. Bu tür öyküler barındıran yeni uluslar unutarak ulus olmaya çalışırlar. Politikaları, devlet yapıları, eğitimleri, söylenceleri, masalları bu yüzden 'seçmecî' ve 'amnezik'

olur. Bizim ülkede toplumsal varoluş bu yüzden tümüyle amneziktir ve vicdan ve demokrasi kavgasını kesiştiği ana kavşak bu yüzden ‘hatırlama, bilme, yüzleşme ve arınma’ dörtlüsüdür.

Ne var ki konumuz hâkim milletin öyküsü değil.

Mağdur taraf ise bilir ve hatırlar. Dünyanın dört bir yanına saçılmış Ermeniler, 1915’i bilir, anlatır, okur ve yazarlar; acı çekerek, öfke duyarak, acı ve öfkeyi yeniden üreterek...

Konumuz, bu topraklardan uzakta yaşayan bellek ya da uzakta yaşayanların belleği de değil.

Konumuz, bu topraklarda kırılmış ve bu topraklarda kalmış insanların öyküsü. Yıllardır susan, anlatmayan, hatırlamayı ve aktarmayı tehlike bilen bir topluluğun öyküsü. Türkiye’nin Ermenileri, Türkiyeli Ermeniler, gönüllü bir amnezinin malûlleri. Konumuz onlar... Onlar için uzun yıllar 1915, kırım, tehcir, Yirmi Kura Askerlik, Varlık Vergisi kimliklerinin değil, ‘öteki’ olmanın, daha da öte kendini korumanın akisleri oldu. Bilseler de hatırlamadılar, hatırlasalar da anlatmak istemediler. Gelecek nesilleri saklayarak, saklanarak korumaya çalıştılar. Anlatmadıkları sadece acılar değildi; Ermeni olmayı, Ermenilik hallerini bile anlatmadılar, anlatamadılar.

Az sayıdalar. 1915’i ana ve babalarından ya da amca ve halalarından, ilk elden dinleyenlerin pek çoğu bu dünyadan göçtü. Yirmi Kura Askerlik yapanlar artık 80 yaşının üzerinde. Bir dönemin, 1930’ların, 40’ların, 50’lerin Ermeni olmak hali, Ermenilik halleri, bellek onlarla yok olup gidiyor. Keza 1915, onların 1915’i...

Bu çalışma yitip gideni ucundan yakalamak arzusu üzerine kuruldu.

Hrant Dink Vakfı’nın kuruluşundan bu yana en keskin arzularından biri, sözlü tarih kayıtları ve kültüre, kimliğe ışık tutan çeşitli belgelerle, Türkiyeli Ermenilere ilişkin bir bellek deposu oluşturmak oldu. Elinizdeki çalışma, bu arzunun somutlaşmış ilk biçimidir.

Bu çalışma, Türkiye’de yaşayan Ermenilerin ve Ermeni toplumunun taşıdığı siyasi ve kültürel belleğin izlerini bulmak, kültürel varoluşun sürekliliğini ortaya çıkarmak, Ermeni kimliğine mensup kişilerin ken-

dilerini ve ‘ötekiler’i nasıl algıladığını bulmak ve böylelikle Türkiye’de halen yaşamakta olan Ermenilerin içinde bulunduğu gerçekliği siyasi, kültürel ve tarihsel boyutlarıyla ve bir sözlü tarih araştırması kapsamında yansıtmak amacını taşıyor.

Bunu gerçekleştirmek için, Ferda Balancar’ın yönetimindeki bir çalışma grubu, İstanbul ve Anadolu’nun çeşitli kentlerinde yaşayan Ermenilere ulaştı. 21’i kadın 19’u erkek 40 kişiyle mülakat yapıldı. 2 odak grup toplantısı gerçekleştirildi. Bu çalışmalara katılan araştırmacılar-
dan sadece 4’ü sözlü tarih mülakatı alanında deneyimliydi.

Bu kitapta bu mülakatlardan 15’i yer almaktadır. Yaşları 19 ile 70 arasında değişen kişilerin hikâyelerini kendi anlatımlarıyla okuyacaksınız. Göreceksiniz ki, hikâyeler bu kişilerin yalnızca tarihle ilgili hafızalarını değil, bugün yaşadıklarını da içermektedir.

Çünkü bugün de önemli... Ve eğer öyleyse, o zaman son söz Hrant’ındır:

“Gelin önce birbirimizi anlayalım...”

Gelin önce birbirimizin acılarına saygı gösterelim...

Gelin önce birbirimizi yaşatalım...”